

Rafał Zajko

Kurator: Tomek
Pawłowski-Jarmołajew

Wystawa w IX aktach

oraz prace ze zbiorów

Galerii Arsenał w Białymstoku:

Zofia **Artymowska**, Artur **Brunsz**, Andrzej **Dworakowski**, Stanisław **Fijałkowski**,
Krystyna **Hierowska**, Aleksandra **Jachtoma**, Anna **Korybut-Daszkiewicz**,
Lech **Kunka**, Jerzy **Lengiewicz**, Izabela **Marcjan**, Eugeniusz **Markowski**, Maria
Michałowska, Jerzy **Nowosielski**, Lech **Okolów**, Janusz **Orbitowski**, Erna
Rosenstein, Wojciech **Sadley**, Henryk **Stazewski**, Anna **Szpakowska-Kujawska**,
Antoni **Szymanik**, Jacek **Krzysztof Zieliński**, Jan **Ziemski**

27.02 –
10.05.2026

Jajko

Galeria Arsenał e-ktrownia,
ul. Elektryczna 13
(wejście od ul.Świętojańskiej)

- 27.02.26** (piątek), godz. 18 – wernisaż. W programie: performans **Agnieszki Szczotki**
-
- 1.03.26** (niedziela), godz. 11 – oprowadzanie kuratorsko-autorskie
-
- 8.03.26** (niedziela), godz. 12 – „**Światło gwiazdy zmiennej. Artystki w zbiorach Galerii Arsenał w Białymstoku**” – spotkanie z **Mariką Kuźmicz**
-
- 28.03.26** (sobota), godz. 11–12.30 – „**Jajko na 100 sposobów**” – warsztaty reliefu i asamblażu dla dorosłych. Prowadzenie: edukatorki Galerii Arsenał w Białymstoku*
-
- 4.04.26** (sobota), godz. 12 – oprowadzanie kuratorskie
-
- 11.04.26** (sobota) oraz **18.04.2026** (sobota), godz. 15–17 – dwudniowe warsztaty ceramiczne tłumaczone na polski język migowy. Prowadzenie: **Paulina Horba**. Tłumaczenie PJM: **Klaudia Dudek***
-
- 25.04.26** (sobota), godz. 11–12.30 – „**Konsystencja jajka**” – warsztat ruchowy skierowany do nastolatków i młodych dorosłych. Prowadzenie: **Ksymena Wojtkowska***
-
- 9.05.26** (sobota), godz. 15–17 – warsztaty ceramiczne dla dorosłych. Prowadzenie: **Paulina Horba***
-
- 10.05.26** (niedziela) godz. 12 – performatywne oprowadzanie finisażowe

PLAC ZABAW ARSENAŁ

- 3.03–** (wtorek – piątek), godz. 10–15
- 8.05.26** Warsztaty dla grup zorganizowanych od 5 do 20 osób. Zapraszamy szkoły, przedszkola, stowarzyszenia, fundacje, świetlice, centra zdrowia, rodziny i grupy znajomych. Cena biletu za udział w warsztatach: 10 zł od osoby. Dla posiadaczy BKDR lub KDR zniżka w wysokości 50% ceny biletu (5 zł).*

WY-TWÓRCY

- 3.03–** (wtorek – niedziela), godz. 10–17
- 10.05.26** Samoobsługowe koszyki dla rodzin i przyjaciół z zestawami kreatywnych zadań pogłębiających odbiór wystawy. Bez zapisów, w cenie biletu wstępu na wystawę

* Szczegóły i zapisy na stronie galeria-arsenal.pl

Możliwość OPROWADZANIA Z AUDIODESKRYPCJĄ od 22.03.2026,
zapisy: j.bietkal@galeria-arsenal.pl lub telefonicznie: 858742041

„Jajko. Wystawa w IX aktach” to indywidualna prezentacja Rafała Zajko¹ – pochodzącego z Białegostoku, mieszkającego w Londynie artysty wizualnego, którego praktyka obejmuje ceramikę, rzeźbę, instalacje, freski, wideo, performans oraz elementy designu. Na wystawie prace artysty z ostatnich ośmiu lat zostały zestawione z wybranymi dziełami ze zbiorów Galerii Arsenał w Białymstoku: malarstwem z kolekcji „Trzy nurty. Realizm – Metafora – Geometria”, pokłosiem plenerów białowieskich oraz twórczością białostockich plastyków. Ekspozycja podzielona jest na dziewięć tytułowych aktów – sekwencji aranżacyjnych, w których zbiory Arsenалу, poprzez formalne, narracyjne i ikonograficzne powiązania z twórczością Zajko, układają się w nowe, spekulatywne opowieści o mitologii miejsca oraz obiegu form, symboli i wspomnień. Dadaistyczna gra słów (Zajko – jajko) staje się dla artysty punktem wyjścia do przewrotnej autorefleksyjnej zabawy z własnym dorobkiem i biografią, przestrzenią elektrowni oraz zbiorami Arsenалу. Zabawy, w której pojawia się wiele niespodzianek i ukrytych „easter eggs”, ale też nawiązań do dziedzictwa artystycznego.

Tytułowe jajko powraca w twórczości Zajko jako archetyp początku, płodności i praźródła życia. Motywy zaczerpnięte z mitologii i folkloru, uniwersalne symbole oraz narracje mieszają się w jego praktyce z wątkami popkulturowymi, cytatami z historii sztuki i projektowania, autobiografią i utopijnymi wizjami, zapętając się w jedno czasoprzestrzenne kontinuum. To rodzaj queerowego science fiction, które artysta określa jako „przestrzeń inności, w której można wyobrazić sobie i testować alternatywne przyszłości oraz systemy wierzeń”. Zapętlenie, ruch obrotowy i cyrkularność należą do stałych tematów Zajko: interesują go m.in. obwody elektryczne, cykle agrarne, tryby pracy oraz relacje między ciałem a maszyną. Ta reguła przejawia się także w sposobie, w jaki artysta buduje swoje cykle i projekty – oparte na powtarzaniu, samplowaniu i rekonfiguracji istniejących motywów, z uwzględnieniem modularności i zmienności, wrażliwości na procesualny charakter materii oraz ruch, wpisany w wiele jego realizacji. Dlatego jego prace – a także sama wystawa „Jajko” – mogą być czytane jako systemy choreograficzne.

Wątek powtórzenia i rekonfiguracji szczególnie wyraźnie wybrzmiewa w pracach z cyklu *Spin off*, zapoczątkowanego w 2025 roku w Focal Point Gallery w Southend-on-Sea – na pierwszej instytucjonalnej wystawie Zajko w Wielkiej Brytanii. Artysta odwołuje się tu do zjawiska nieustannego odświeżania przeszłości, badając, w jaki sposób współczesna kultura operuje nostalgią oraz przetwarzaniem znanych form.

W centrum ekspozycji w Arsenale prezentowana jest monumentalna instalacja *Funny Games*, nawiązująca do *Endless Theatre* Fredericka Kieslera – utopijnej wizji teatru opartej na idei nieskończoności. Modułowa konstrukcja złożona z ceramicznych reliefów, jajowatych kopuł osadzonych na platformach oraz szafek-magazynów, zmienianych według diagramów, działa jednocześnie jako scenografia i model świata, uruchamiając skojarzenia z architekturą sakralną, planem miasta czy schematem obwodu elektrycznego.

W cyklu *Clocking off* Zajko odnosi się do przestrzeni industrialnej; świata, w którym ciało ludzkie współistnieje z maszynami, a procesy biologiczne zostają podporządkowane jednemu, zunifikowanemu rytmowi produkcji. Zyskuje to dodatkowy wydźwięk w postindustrialnej przestrzeni dawnej elektrowni, wkomponowując się w zastane elementy architektury. Zainteresowanie fabrykami, industrialną estetyką oraz pracą wynika również z biografii artysty – wychowanego przez babcię i dziadka, którzy pracowali jako robotnicy w białostockich zakładach Fasty. Zajko wspomina dzieciństwo spędzone wśród krosien tkackich i taśm produkcyjnych w halach fabrycznych, gdzie odwiedzał dziadków, a powidoki tych scen przywołuje w kolejnych pracach.

Kluczowym motywem cyklu *Clocking off* są humanoidalne „bobbin-y”: figury przypominające szpule i zwojnice, przenikające także do innych projektów artysty. To byty zawieszane między człowiekiem a narzędziem – jakby unieruchomione ciała albo ucłowieczone taśmy produkcyjne. Każdy z nich ma przy tym indywidualny charakter i własną funkcję w systemie: w kolejnych pracach zunifikowana forma łączy się z elementami ceramicznymi, woskiem, płynami czy fragmentami tkanin. Jedna z figur, *Szyf*, prezentowana przy wejściu na wystawę, wisi głową w dół i działa jak wahadło: tykając, odmierza czas, wprowadzając do przestrzeni napięcie między ruchem a utknięciem w pętli.

Kolejnym ważnym symbolem w twórczości Zajko jest zboże – motyw przywoływany w różnych stadiach i aspektach: od ziarna przez uprawę po przetwórstwo i wyrób pieczywa. Artystę interesuje jego procesualny, rytualny i symboliczny charakter. Zboże i chleb funkcjonują jednocześnie jako nośniki znaczeń i jako materia codzienności – od monumentalnych konotacji w kulturze chrześcijańskiej (transsubstancjalne przeistoczenie chleba w ciało Chrystusa) po prozaiczne formy, takie jak kajzerka, która pojawia się jako wirujący element w rzeźbie *Prometeusz*.

W cyklu *Bread and Milk* zboże – podobnie jak jajko – staje się figurą płodności i życia. Seria ceramicznych obiektów przypominających

„chlebowe monstrancje”, wpisanych w muralową instalację-system, skupia się na relacjach między przemysłową produkcją zboża i mleka a polityką ciała, płcią oraz kulturową historią troski i pożądania. To, co zaczyna się od ziarna i jajka, rozwija się w opowieść o obiegu materii, przemianie i podtrzymywaniu życia – zarówno w wymiarze biologicznym, jak i symbolicznym – i wykracza daleko poza indywidualną historię.

Motyw zboża powraca w dyplomowej realizacji Zajko *Amber Chamber* z 2020 roku: futurystycznej wizji chochoła. Artysta sięga po postać ze słowiańskiej mitologii i przepisuje ją na język science fiction. Obiekt przypomina kapsułę, futerał na ciało lub trumnę wyposażoną w kopułowaty bulaj i skrywającą wewnątrz kłosa zboża – jakby te archaiczne okazy miały zostać zakonserwowane i wysłane w przyszłość. W najnowszej odsłonie serii – *Amber Chamber III*, zaprezentowanej w 2025 roku na Frieze London – komora przyjmuje postać obiektu immersyjnego, zamkniętej przestrzeni, do której może wejść człowiek. Jest „aktywowana” przez performerkę Agnieszkę Szczotkę (również podczas wernisazu wystawy „Jajko”), a zamiast chochoła zasiedla ją figura syreny. Ta mitologiczna uwodzicielka, a zarazem sygnał alarmowy to kolejny przewijający się w twórczości Zajko motyw.

Na wystawie realizacji Zajko są prezentowane w ścisłym dialogu z dziełami ze zbiorów Galerii Arsenał w Białymstoku. Dominują wśród nich obiekty z lat 1970–1980: malarstwo, reliefy, a także prace na papierze oraz tkanina, pochodzące głównie z kolekcji „Trzy nurty. Realizm – Metafora – Geometria”, tworzonej w latach 80. według koncepcji Bożeny Kowalskiej. W trakcie kwerendy wyłoniły się nieoczekiwane pokrewieństwa, zarówno formalno-wizualne, jak i symboliczno-narracyjne. Wątki intuicyjnie obecne w twórczości Zajko odnajdują swoje odpowiedniki w pracach z lat 70. i 80.

W zbiorach znajdują się dzieła artystek i artystów kluczowych dla tamtego czasu – m.in. Erny Rosenstein, Henryka Stażewskiego, Zofii Artymowskiej, Jerzego Nowosielskiego czy Stanisława Fijałkowskiego – obok prac twórców mniej oczywistych, jak Maria Michałowska, Jan Ziemski czy Eugeniusz Markowski, a także białostockich plastyków: Jerzego Lengiewicza, Andrzeja Dworakowskiego oraz pionierki tkaniny Izabeli Marcjan. Status tego zbioru pozostaje ambiwalentny: z jednej strony zawiera nazwiska o znaczącej pozycji w historii sztuki, z drugiej – przez lata funkcjonował na marginesie programu instytucji. Po transformacji ustrojowej, zmianie nazwy z BWA „Arsenał” na Galerię Arsenał oraz powołaniu *Kolekcji II* przez Monikę Szewczyk, wiele z tych prac

pozostało w magazynach i było prezentowanych sporadycznie. Ostatnia większa odsłona tej części zbiorów przypadła na 2014 rok i kuratorowaną przez Michała Jachułę wystawę „Materialność i wartość dzieła sztuki”², podejmującą temat ich statusu i sposobów wartościowania.

W „Jajku” Zajko wydobywa wybrane obiekty z magazynu, traktując je nie jako tło, lecz jako równorzędnych uczestników narracji. Zainteresowanie zapomnianymi lub niedoreprezentowanymi ogniwami historii sztuki pozwala mu przeformułować opowieść o instytucji i miejscu – zwłaszcza w kontekście niedawnego jubileuszu galerii, podczas którego ten rozdział jej historii nie został szeroko przywołany. Towarzyszące pracom opisy autorstwa Michała Jachuły przybliżają ich kontekst biograficzny i artystyczny, umożliwiając ich ponowne odczytanie.

„Jajko” zatacza koło: to powrót Rafała Zajko do Białegostoku i pierwsza tak szeroka prezentacja jego twórczości w Polsce, działająca jak precyzyjnie skonstruowany mechanizm opowiadania miejsca na nowo. Wystawa ma jednocześnie wiele ścieżek zwiedzania: może być czytana jako specyficzna wystawa monograficzna, jako prezentacja fragmentu zbiorów Arsenалу, a zarazem jako równoległe archiwum – podwójny system, w którym prace Zajko splatają się z dziełami artystów powojennej awangardy. Jedną z metod wejścia w tę strukturę jest tekst autorstwa Post Brothers towarzyszący wystawie – narracyjny esej-opowiadanie traktujące przestrzeń Galerii Arsenal elektrownia jako miejsce spekulatywnej fikcji i czasoprzestrzennego pęknięcia. Tomek Pawłowski-

Jarmołajew ¹ Na życzenie artysty jego nazwisko w tekście nie jest odmieniane (przyp. red.).

- ² Patrz online: <https://galeria-arsenal.pl/wystawy/materialnosc-i-wartosc-dziela-sztuki>. Warto tu wymienić inne prezentacje zbiorów gromadzonych przed powstaniem *Kolekcji II*, jak choćby: „Grafika ze zbiorów Galerii Arsenal” (Jerzy Kalina, Zbigniew Lutomski, Wiesław Jurkowski, Andrzej Dworakowski, Jacek Sroka, Krzysztof Wieczorek, Jerzy Panek, Stanisław Fijałkowski, Lech Hajdamowicz, Teresa Czajkowska, Henryk Płóciennik, Aleksander Chomczyk), Mała Galeria Białostockiego Ośrodka Kultury, Kawiarnia Fama, 1997; „Kolekcja Galerii Arsenal 1965–1985. Trzy nurty: Realizm – Metafora – Geometria” (wystawa z okazji trzydziestopięciolecia Galerii Arsenal), kuratorka: Monika Szewczyk, Muzeum Podlaskie w Białymstoku, 2000; „Tych lat nie odda nikt. Zbiory z lat 1960–1985” (Georgi Andreev, Alicja Chorociej, Sławomir Chudzik, Janusz Debis, Tadeusz Gajl, Wiesław Jurkowski, Aleksander Kozyński, Jerzy Lengiewicz, Dorota Łabanowska, Jerzy Łabanowski, Izabela Marcjan, Irena Musielak, Stefan Rybi, Antoni Szymaniuk, Mikołaj Wołkowycki, Jerzy Zinkow), kuratorka: Monika Szewczyk, Galeria Arsenal w Białymstoku, 2000/2001; „Świadome zgody. Prace z kolekcji BWA Białystok, Galerii Arsenal, Podlaskiej Zachęty”, kuratorzy: Daniel Rumiancew, Joanna Zielińska, Galeria Arsenal elektrownia, Białystok, 2011/2012, <https://galeriaarsenal.pl/wystawy/swiadome-zgody/>; „Chłoporobotnik i boa grzechotnik” (na wystawie wśród około 100 obiektów znalazły się liczne prace ze zbiorów Galerii Arsenal), kuratorka: Ewa Tatar, Galeria Arsenal w Białymstoku, 2018, <https://galeriaarsenal.pl/wystawy/chlororobotnik-i-boagrzechotnik/>; „Galeria to kurnik artyści to kury a sztuka to jajka kur. Wystawa współtworzona przez dzieci”, zespół kuratorski: 32 dzieci pod kierownictwem Jaśminy Wójcik, Galeria Arsenal w Białymstoku, 2023, <https://galeriaarsenal.pl/wystawy/galeria-to-kurnik-artysci-to-kury-a-sztuka-to-jajka-kur/>; czy aktualna wystawa „Podlaski Wymiar Sztuki III. 60 lat Białowieskich Plenerów Malarskich” (na której prezentowanych jest m.in. 18 obrazów ze zbiorów Galerii Arsenal w Białymstoku), Opera i Filharmonia Podlaska, Białystok, 2026, <https://www.oifp.eu/wernisaz-podlaski-wymiar-sztuki-iii/> (przyp. red.).

7

Rafał Zajko (ur. 1988, Białystok) ukończył studia MFA (Fine Art) na Goldsmiths, University of London. W swojej interdyscyplinarnej praktyce rzeźbiarskiej rozmontowuje linearne opowieści o czasie, łącząc osobistą pamięć i kulturowe narracje z wątkami designu, architektury, industrializacji, folkloru i science fiction. Swoje prace prezentował m.in. na wystawach indywidualnych w Focal Point Gallery (Southend-on-Sea, Wielka Brytania, 2025) oraz Galerii im. Sleńdzińskich w Białymstoku (2019), a także na wystawach grupowych, m.in. w South London Gallery, Whitechapel Gallery (Londyn), Kunsthalle Wien oraz Bold Tendencies (Londyn). Stypendysta Abbey Fellowship, British School at Rome (2024). Prace artysty znajdują się w kolekcjach publicznych, m.in. The Arts Council Collection (Wielka Brytania) oraz M Woods Museum (Chiny).

więcej informacji: rafal-zajko.com

Kolofon

architektura i scenografia wystawy: **Rafał Zajko**

kurator wystawy, tekst: **Tomek Pawłowski-Jarmołajew**

produkcja i koordynacja: **Yulia Kostereva**

identyfikacja wizualna wystawy i projekt graficzny broszury: **Tobias Wenig**

teksty: **Michał Jachuła, Post Brothers**

redakcja i korekta: **Ewa Borowska**

tłumaczenie z polskiego na angielski: **Anna Bergiel**

realizacja wystawy: **Maciej Zaniewski, Kacper Gorysz, Krzysztof Kazimierski, Michał Małeczek, Mateusz Smorczewski, Kyle MacKenzie**

współpraca techniczna: **Mike McShane, Ian J Brown, Grace Woodcock, Thomas Hoagy Dunell**

wsparcie przy realizacji wystawy: **Aleksandra Demianiuk, Jan Szewczyk, Maja Demska**

transport: **Karol Bura / Ergo Transport**

koordynacja zbiorów: **Urszula Dąbrowska, Martyna Dąbrowska-Wojteczek**

opieka konserwatorska: **Wiktoria Tołhoczko-Tur**

promocja i komunikacja: **Gabriela Owdziej, Piotr Trypus**

edukacja: **Katarzyna Kida, Justyna Kołodko-Bietkał, Ksymena Wojtkowska**

osoby opiekujące się wystawą: **Maja MacKenzie, Krzysztof Kazimierski, Małgorzata Kopciowska, Tomasz Lelo, Mateusz Smorczewski, Ksymena Wojtkowska**

performans podczas wernisażu: **Agnieszka Szczotka**

scenografia zapachowa: **Alchembot**

realizacja muralu: **Ścianodruk**

Prace z cyklu **Spin off** powstały na zamówienie galerii **Focal Point** w **Southend-on-Sea** przy wsparciu **Henry Moore Foundation, Arts Council England, Jerwood Foundation**

Prace ceramiczne powstały w studiu ceramicznym **Rochester Square** w **Londynie**

PATRONI MEDIALNI

S Z U M BiałystokOnline

PARTNERZY

Roche *S* **ter**
square

Supported using public funding by
ARTS COUNCIL
ENGLAND

JERWOOD
FOUNDATION

Galeria Arsenał w Białymstoku

ul. A. Mickiewicza 2, 15-222 Białystok

tel. +48 857420353, mail@galeria-arsenal.pl, galeria-arsenal.pl

MIEJSKA INSTYTUCJA KULTURY

Miejsce prezentacji: **Galeria Arsenał elektrownia**

ul. Elektryczna 13, wejście od Świętojańskiej

Wystawa czynna od wtorku do niedzieli w godz. 10–18. Ostatnie wejście na wystawę o godz. 17.30

Bilet normalny 8 zł, ulgowy 4 zł. W czwartki wstęp wolny

Galeria honoruje Kartę Dużej Rodziny, Białostocką Kartę Dużej Rodziny oraz Kartę Aktywnego Seniora 60+

Szczegółowy cennik z wykazem zniżek dostępny na: <https://galeria-arsenal.pl/dla-zwiedzajacych>

Galeria Arsenał w Białymstoku oferuje wszystkim osobom uchodźczym bezpłatny wstęp na wystawy i wydarzenia

Галерея Арсенал у Білостоці пропонує всім біженцям безкоштовний вхід на виставки та заходи

Галерея Арсенал у Беластоку прапануе ўсім бежанцам бясплатны ўваход на выставы і мерапрыемствы

Arsenal Gallery in Białystok offers free entry to exhibitions and events to all refugee persons